

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

LLENGUA CASTELLANA I LITERATURA (ESO)

Finalitat de l'assignatura

La finalitat de l'educació secundària obligatòria s'ha de centrar a aconseguir que els alumnes adquireixin els elements bàsics de la cultura, especialment en els aspectes humanístic, artístic, científic i tecnològic; que desenvolupin i consolidin hàbits d'estudi i de treball a fi de preparar-los per a la seva incorporació a estudis posteriors i per a la inserció laboral i formal per a l'exercici dels seus drets i obligacions a la vida com a ciutadans. És evident que, per a la consecució d'aquests objectius generals, la importància de la matèria de llengua castellana i literatura no tan sols radica en els continguts, sinó que és fonamental com a instrument per adquirir i consolidar altres coneixements.

De tots els objectius de l'etapa, el que té més rellevància per a la matèria és el que es refereix a comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les dues llengües oficials de la Comunitat Autònoma, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.

Així, la matèria ha de pivotar al voltant de la competència comunicativa, vertader eix que ha d'articular el procés d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta competència —que s'ha de preveure en tots els vessants: pragmàtic, lingüístic, sociolingüístic i literari— s'entén com la capacitat d'adquirir les eines i els coneixements necessaris per comportar-se de manera eficaç i adequada en una determinada situació comunicativa. Fins ara, el sistema educatiu se centrava fonamentalment en la comprensió i l'expressió escrites, que són necessàries, però tenint en compte el desenvolupament de les societats modernes, l'oralitat esdevé un dels elements fonamentals per articular aquest currículum. En definitiva, la comprensió i l'expressió oral i escrita són les claus que han de servir als alumnes no tan sols en l'àmbit escolar, sinó també en la seva incorporació a la vida familiar, social i professional. És a dir, al desenvolupament integral com a persones.

La finalitat de la matèria és la reflexió —que s'ha iniciat a primària i que és, per tant, progressiva— en dos sentits, lingüístic i literari. La reflexió lingüística

implica el coneixement de la pròpia llengua, del seu funcionament i dels processos de producció de textos adequats a les diferents situacions comunicatives, a més de la comprensió de produccions alienes i de l'autocorrecció i autoavaluació de les pròpies. Per la seva banda, la reflexió literària suposa la lectura, comprensió i interpretació de textos literaris, a través dels quals s'enriqueixen les pròpies possibilitats expressives, crítiques i creatives i es fomenta l'hàbit de la lectura. D'aquesta manera, el fenomen literari, lligat al context històric en què es produeix, afavoreix el desenvolupament de l'individu i el coneixement de la realitat que l'envolta.

És obvi que no es pot ensenyar llengua sense tenir-ne en compte l'ús social, és a dir, sense adoptar un enfocament comunicatiu i funcional, que permeti als alumnes utilitzar-la de forma adient en diferents àmbits: privats i públics, familiars i escolars. Les destreses discursives que es donen en l'àmbit personal, acadèmic, social i dels mitjans de comunicació requereixen procediments i coneixements específics de la llengua, tant pel que fa als elements formals com pel que es refereix a la realitat sociolingüística.

Estructura del currículum

La presentació dels continguts en aquest currículum no obeeix a una organització jeràrquica sinó que respon a una adquisició progressiva dels aspectes lingüístics i literaris que s'han d'assolir al final de l'etapa. Es tracta que els professors adaptin l'ordre dels continguts a la realitat de l'aula, tot tenint en compte la diversitat i les necessitats dels alumnes.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

El currículum està estructurat en quatre blocs: "Bloc 1. Comunicació oral: escoltar i parlar", "Bloc 2. Comunicació escrita: llegir i escriure", "Bloc 3. Coneixement de la llengua" i "Bloc 4. Educació literària". S'ha d'insistir, en tot cas, que l'enfocament ha de ser comunicatiu i no merament memorístic, sempre sense perdre de vista que l'objectiu bàsic és la comunicació efectiva en tots els vessants (social, personal, literari...).

L'oralitat és un dels pilars d'aquest currículum. Per això, el primer bloc, "Comunicació oral: escoltar i parlar", té com a objectiu facilitar estratègies perquè els alumnes puguin fer un ús adequat de la llengua en les diferents situacions comunicatives en què es puguin trobar al llarg de la seva vida personal, acadèmica i professional. Aquesta interacció oral, a més, és essencial perquè ajuda a configurar el pensament i a verbalitzar l'experiència, aspectes bàsics per passar després a l'escriptura. En resum, sense unes bones habilitats orals difícilment s'arribarà a una expressió escrita coherent i adequada.

Aquest primer bloc, per la seva banda, es divideix en dos. El primer, escoltar, implica la comprensió, la interpretació i la valoració de diversos tipus de textos en relació al seu àmbit d'ús. Es tracta que els alumnes, de forma progressiva, adquireixin les destreses necessàries per poder afrontar les diferents situacions que es donen a la vida real i que impliquen una escolta activa. Escoltant i valorant les produccions orals d'altres s'obtenen estratègies útils per a la futura producció de textos orals. Parlar, que és el contingut central de la segona part d'aquest bloc, implica planificar el discurs tenint en compte la situació comunicativa i, al mateix temps, avaluar les pròpies produccions és la forma de millorar-les.

Aquest primer bloc, en fi, no tan sols inclou la necessitat de produir i comprendre textos, sinó també d'extreure'n uns valors de respecte que s'han de consolidar durant tota l'etapa. Els debats, els col·loquis i les conversacions espontànies impliquen unes normes bàsiques d'interacció, intervenció i cortesia que ajuden a assolir objectius essencials de l'ensenyament secundari obligatori, com ara la resolució pacífica de conflictes, el rebuig a qualsevol mena d'estereotip i la discriminació en general. En aquest sentit, els professors haurien d'aprofitar, per a les seves programacions i unitats didàctiques, textos, situacions i temes d'actualitat per generar situacions que facilitin l'adquisició dels continguts d'aquest bloc.

La progressivitat que demana aquest enfocament s'ha de basar en l'ús de les fonts d'informació i de les tecnologies de la informació i la comunicació. Si, per exemple, al primer curs es pot demanar a l'alumne una exposició oral

planificada d'un minut, a quart es podria treballar l'exposició oral en grup utilitzant les TIC (vídeos, presentacions...), a fi que l'explicació de certs continguts recaigui en els alumnes. D'aquesta manera, el professor coordina i l'aprenentatge és cooperatiu.

El segon bloc, "Comunicació escrita: llegir i escriure", es vertebrava entorn de la lectura, la comprensió, la interpretació i la valoració de textos escrits de diferent tipologia (narració, descripció, instrucció, exposició i argumentació, sense oblidar el diàleg), tot procurant que els textos tractin temes actuals i que siguin exemples que provenen de tots els àmbits de la vida quotidiana. Aquestes dues destreses, llegir i escriure, tenen valor instrumental i són la base per a l'adquisició i consolidació de nous aprenentatges, com ja s'ha assenyalat.

El primer subapartat del segon bloc, llegir, suposa el desenvolupament d'una sèrie d'estratègies que han de conduir a la comprensió i la interpretació de tot tipus de manifestacions escrites. Es tracta no tan sols de llegir per obtenir informació, sinó també de llegir per millorar la competència lingüística i de llegir com a font de gaudi. D'altra banda, en la societat actual l'excés d'informació pot arribar a suposar un problema, per la qual cosa s'han d'oferir eines que en facilitin la gestió. En definitiva, s'ha de despertar l'esperit crític de l'alumne, qui ha de ser capaç d'arribar al missatge final del discurs, a allò implícit: el subtext.

Pel que fa a la comunicació escrita, la producció de textos implica el coneixement i l'ús de tècniques i estratègies que facilitin el procés d'escriptura. Òbviament, no tan sols han d'estar relacionats amb l'àmbit acadèmic, sinó també amb l'àmbit personal i social. Es preveu, per tant, la diversitat de la tipologia textual. En qualsevol dels casos, ensenyar a escriure suposa, en primer lloc, ensenyar que escriure és un procés tripartit, on la planificació, la redacció a partir d'un esborrany i la revisió són necessàries per a la producció d'un text definitiu, independentment del context (familiar, acadèmic, administratiu, social o professional). La finalitat d'aquest procés és arribar a un punt en què l'alumne sigui capaç de valorar la composició escrita, per una banda com a font d'informació i aprenentatge, i, per una altra, com a forma de comunicar la seva pròpia experiència vital.

Aquest segon bloc, en definitiva, desenvolupa les capacitats comunicatives de l'alumne, objectiu final de la matèria, i considera la lectura i l'escriptura de forma solidària i indissociable. Només quan l'alumne valori ambdues com a font de coneixement i, alhora, plaer, s'haurà complert la progressivitat d'aquestes destreses.

Els eixos fonamentals al voltant dels quals s'estructura el bloc 3, "Coneixement de la llengua" són la paraula, les relacions gramaticals, el discurs i les varietats de la llengua. Partint de l'observació reflexiva de la paraula s'arriba als valors que aporta a l'oració, al text i al discurs, amb la finalitat que els alumnes siguin capaços d'entendre qualsevol tipus de manifestació i els valors significatius i expressius dels mots que la conformen.

Amb tot, la progressivitat es manifesta en uns continguts que, partint de les categories gramaticals, arriba, a quart, a l'oració complexa, passant pel nivell lexicosemàntic. El primer subapartat, la paraula, té com a objectiu el domini, per part dels alumnes, dels continguts i la terminologia bàsics de la gramàtica. En qualsevol cas, aquests coneixements gramaticals no es poden convertir només en teoria perquè no tenen sentit *per se*. És la reflexió sobre la llengua i, sobretot, l'ús correcte que se'n fa el que justifica la inclusió d'aquest bloc en el currículum.

Si el primer subapartat d'aquest segon bloc se centra bàsicament en qüestions morfològiques, el segon ho fa en qüestions sintàctiques, i posa especial esment en el grau de complexitat amb què se seqüencien els continguts. És segurament aquí on el sentit de la progressivitat a què s'ha fet referència és més necessari. A més, el fet de viure en una comunitat amb dues llengües oficials facilita la coordinació a l'hora de tractar els continguts gramaticals; així, per exemple, no és necessari explicar la classificació del substantiu a les dues matèries, sinó que, partint de les explicacions que s'hagin vist en una, l'altra pot reconduir l'explicació a les especificitats que li són pròpies. Aquesta economia de recursos suposa que es puguin reforçar coneixements de la pròpia matèria a la vegada que es facilita l'aprenentatge d'altres llengües.

La norma gramatical i ortogràfica, juntament amb la cohesió, la coherència i l'adequació són els pilars en què es fonamenta qualsevol tipus de discurs tant oral com escrit i, per tant, són la base dels dos darrers subapartats d'aquest bloc. La reflexió sobre la llengua s'aborda partint dels procediments que possibiliten la cohesió del text i dels procediments gramaticals que poden servir per expressar un mateix contingut. La coherència té en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en el text i entre aquest i el context en què es produeix. L'adequació reconeix la modalitat del discurs tant pel que fa a l'expressió objectiva o subjectiva com pel que es refereix a la varietat i al registre lingüístic.

El darrer bloc del currículum, "Educació literària", s'aborda des d'una triple perspectiva: pla lector, introducció a la literatura a través dels textos i creació pròpia. Aquest bloc pretén consolidar els hàbits de lectura, tot facilitant unes eines que han de servir per a un procés de formació lectora que s'ha d'aprofitar al llarg de la vida. És a dir, es tracta de crear futurs lectors, oferint un ventall de textos literaris amb la finalitat que, en la lectura, la comprensió i la interpretació, cada alumne pugui trobar la motivació que el farà lector habitual.

El pla lector esdevé, d'aquesta manera, bàsic. Que els alumnes arribin a llegir voluntàriament, i amb aprofitament i plaer, obres de la literatura espanyola, catalana, universal i juvenil de tots els temps, només s'aconsegueix si hom té les eines necessàries per fer front a una lectura profitosa i crítica. Aquesta autonomia lectora ha de partir de la base d'uns coneixements dels gèneres literaris i les seves convencions, com sempre amb progressivitat, i de la història de la literatura, que s'ha d'abordar mitjançant la lectura, l'explicació i la comprensió de fragments o textos complets de la literatura espanyola.

La fita final del bloc "Educació literària" recau en la producció de textos d'intenció literària. A partir de les lectures fetes i de les convencions d'un gènere es tracta d'afavorir l'escriptura creativa i lúdica com a instrument de comunicació que serveix de forma efectiva per analitzar i regular les emocions i els sentiments propis.

En conclusió, la matèria llengua castellana i literatura ha de facilitar les eines

per al desenvolupament de les habilitats lingüístiques i comunicatives que es necessiten no tan sols en l'àmbit acadèmic, sinó també en el familiar, el social i el professional. Això demana la reflexió sobre els mecanismes d'ús de la pròpia llengua i la capacitat d'interpretar i valorar des d'un esperit crític.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

En aquest apartat es pretén presentar pautes referides a l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de la llengua castellana i literatura en l'educació secundària obligatòria, una etapa en la qual el centre de la planificació curricular ha de recaure en uns alumnes que, des de la perspectiva individual i educativa –amb responsabilitats en el procés propi d'aprenentatge–, social i també intercultural, han acumulat experiències com a aprenents i han adquirit habilitats i coneixements rellevants per als nous aprenentatges.

L'aprenentatge basat en competències es caracteritza per la transversalitat, el dinamisme i el caràcter integral. Les competències es conceptualitzen com un saber fer que s'aplica en una diversitat de contextos acadèmics, socials i professionals i que impliquen un procés de desenvolupament mitjançant el qual els individus van adquirint més nivells d'acompliment en l'ús d'aquestes.

En resum, si la competència suposa una combinació d'habilitats pràctiques, coneixements, motivació, valors ètics, actituds, emocions i altres components socials i de comportament que es mobilitzen conjuntament per aconseguir una acció eficaç, els nous enfocaments en els aprenentatges i l'avaluació suposen un important canvi en les tasques que han de resoldre els alumnes i els plantejaments metodològics innovadors.

Recursos didàctics

En les matèries de llengua, les tecnologies de la informació i la comunicació són un instrument de comunicació oral i escrita i s'han d'emprar també com a eina de recerca d'informació i de dinamització en el desenvolupament de les activitats d'aprenentatge. L'ús de les tecnologies de la informació i la

comunicació propicia la innovació pedagògica i el canvi de mètodes d'aprenentatge.

Els recursos de les TIC integrats en l'àmbit de llengües s'utilitzen per organitzar, aplicar i presentar la informació en diferents formats, per llegir i escriure de forma individual i col·lectiva, per comunicar-se i publicar la informació per a una audiència determinada. Alhora, faciliten la quantitat i la qualitat dels documents produïts i fan que el procés de lectura i escriptura esdevengui més col·laboratiu, interactiu i social.

Dues de les eines més útils a les classes de llengua són les presentacions multimèdia –que donen suport a l'expressió oral– i el processador de textos, les tècniques del qual serveixen per organitzar el text, gestionar-lo, modificar-lo, corregir-ne els errors i millorar-lo. Els correctors canvien el procés de revisió. Equivocar-se forma part del procés d'aprenentatge, i corregir i aprendre dels errors forma part de l'autoavaluació que condueix a aprenentatges significatius.

Cal tenir en compte, a més, que sorgeixen noves escriptures –no lineals (hipertext), interactives i en format multimèdia–, amb signes ideogràfics i amb ajudes per activar els coneixements i per generar textos. Tot això requereix diferents tipus de processos de comprensió i diferents estratègies per al seu aprenentatge.

En la cerca d'informació es fa feina amb mitjans tecnològics per arribar a entendre, registrar, valorar, seleccionar, sintetitzar i comunicar la informació, situen el procés d'ensenyament-aprenentatge dins un context real i dinàmic; introdueixen elements motivadors i diversifiquen les possibilitats didàctiques en la forma de treballar els continguts.

S'han d'aprofitar els recursos ja existents (xarxes socials, webquestes...) i s'ha d'afavorir l'actualització de recursos humans i materials. En aquest sentit, cada professor, cada departament i cada centre han de reflexionar sobre la utilitat i la necessitat del llibre de text tradicional en la societat de la tecnologia i la informació en què vivim i viurem cada dia més. En tot cas, el llibre de text és un recurs i no l'única guia del procés d'aprenentatge, però, com que és un

recurs habitual, cal remarcar la importància de l'elecció d'aquest material, que es fa tenint en compte quin és l'eix al voltant del qual es desenvolupen les unitats, com es fa la presentació d'aspectes nous, quin tipus d'activitats proposa, les possibilitats de modificar-ne parcialment la seqüenciació per adaptar-lo al grup d'alumnes i, en general, si el plantejament metodològic s'avé amb el que s'ha acordat per ensenyar la llengua.

Distribució espai-temps. Tipologia d'agrupaments

És convenient que la distribució del mobiliari de l'aula permeti l'organització de feines en grups i la realització d'activitats diferents –audicions, debats, etc.–, i que propiciï l'organització de l'espai de manera que es faciliti la comunicació entre els aprenents, la interacció freqüent i organitzada i l'atenció a la diversitat.

L'activitat dialògica, la conversa entre els alumnes, i entre els alumnes i els professors, ha d'impregnar totes les activitats d'ensenyament i aprenentatge. Això comporta una manera diferent d'actuar a l'aula i una organització diferent dels alumnes. Cal potenciar espais de comunicació prou variats per fer-ne possible l'adequació a tots els estils i característiques d'aprenentatge que afavoreixin que cada alumne arribi a ser cada vegada més autònom en el seu aprenentatge i, alhora, aprengui a treballar cooperativament.

Es tracta d'ensenyar la llengua i la comunicació amb un enfocament comunicatiu centrat en la construcció social dels significats, la qual cosa vol dir que, per donar sentit a tots els aprenentatges del currículum, cal organitzar el centre educatiu com un espai comunicatiu amb institucions escolars, com la biblioteca o mediateca del centre. Finalment, la revista de l'escola, la ràdio escolar i els entorns virtuals faciliten també l'intercanvi dins l'escola i l'obertura del centre al seu entorn.

Tractament disciplinari

Per aconseguir que els alumnes siguin competents en les dues llengües oficials, es fa necessària una coordinació dels criteris didàctics de les dues matèries basada en la coherència. És a dir, s'ha de tendir a un vertader

currículum integrat de llengües, que eviti les repeticions innecessàries de continguts i que, alhora, faci que els alumnes siguin conscients que poden aprofitar el que saben d'una llengua per l'altra. Per tant, s'ha de planificar l'ensenyament de les llengües del currículum de manera coordinada. Convé compartir què s'entén per ensenyar llengua i arribar a acords sobre què cal ensenyar perquè els aprenents siguin capaços d'usar-la per comunicar-se i per aprendre. Així, la capacitat d'usar-la es desenvolupa de manera compartida des de les diferents matèries lingüístiques i es complementa amb els aprenentatges específics de cada una. Els objectius, que són específics de les diferents matèries, han de fer referència al desenvolupament de les competències clau, a la capacitat de saber fer amb la llengua que aprenen: seleccionar, interpretar, relacionar, anticipar, generalitzar, i també exposar, explicar i convèncer o argumentar, entre altres.

Per això, cal coordinar la rellevància i el paper de la llengua oral, de la llengua escrita i de l'enfocament de la reflexió gramatical en el conjunt d'aprenentatges de cada una de les llengües. I també la seqüenciació de les activitats des de la perspectiva del que aporten a la millora de les habilitats que possibiliten usar la llengua. És necessari, igualment, arribar a acords sobre els criteris d'avaluació, els plantejaments metodològics i l'ús dels recursos i materials didàctics més emprats.

Els aprenents d'una llengua han de desenvolupar progressivament una sèrie d'habilitats lingüístiques per actuar amb eficàcia. I com que una comunicació reeixida implica conèixer el món en què hom viu, s'ha d'incloure també el context sociocultural en què es fan servir les llengües que són objecte d'aprenentatge.

Per als centres educatius de les Illes Balears, la primera referència que cal tenir en compte és la legislació, l'Estatut d'autonomia i la Llei de normalització lingüística, que estableix que la llengua pròpia de les Illes Balears és el català i que és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament. A més, el català és la llengua oficial de les Illes Balears. També ho és el castellà, que és la llengua oficial de l'Estat. El reconeixement d'haver d'aprendre dues llengües, a més, és un privilegi que obre les portes a desenvolupar-se en una societat plural oberta a altres

cultures.

Aquesta obertura es reforça, a més, si es considera la nostra vinculació a Europa, per mitjà del Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR), elaborat pel Consell d'Europa, que planteja com a fita aprendre una o dues llengües estrangeres en coherència amb la competència plurilingüe i intercultural. És evident que així s'afavoreix la participació dels alumnes en la vida escolar, acadèmica, afectiva i relacional, la transferència de coneixements entre llengües, les actituds obertes i de respecte envers la diversitat lingüística pròxima i llunyana, entesa com un dels patrimonis de la humanitat.

El fet que tant la llengua catalana com la castellana no són en molts de casos ni la primera ni la segona llengua de l'aprenent, obliga a apropar les estratègies d'ensenyament i a compartir el tractament metodològic més adequat, usat en l'ensenyament de llengües segones. En qualsevol cas, la coordinació entre els diferents departaments no té per finalitat que les planificacions coincideixin, sinó que siguin complementàries i coherents.

Avaluació

Pel que fa a l'avaluació, cal abandonar la visió de l'avaluació exclusivament sancionadora dels resultats dels alumnes i passar a concebre-la fonamentalment com a activitat comunicativa que regula (i autoregula) els processos d'aprenentatge i ús de la llengua, a fi de potenciar el desenvolupament de la competència plurilingüe i l'assoliment de l'autonomia de l'aprenentatge. En aquesta visió, l'avaluació forma part indissoluble de l'estructura de les tasques de l'ensenyament i aprenentatge de llengües. Cal preveure els dispositius d'avaluació com a activitat conjunta (interactiva) amb els alumnes, com a reflexió sobre els processos i sobre els resultats de l'aprenentatge lingüístic, precisar-ne les pautes i els criteris per regular el procés, per valorar els esculls que es presenten i per introduir-hi millores, a més de la necessària valoració del resultat final. L'ús dels diferents tipus d'avaluació (autoavaluació, heteroavaluació, coavaluació, individual, col·lectiva) i instruments (pautes d'avaluació, qüestionaris, portafolis, dossiers) assegurin l'eficàcia educativa.

Per aconseguir totes les virtualitats d'aquesta avaluació, cal que els alumnes siguin conscients de tot el procés seguit, que siguin capaços d'usar funcionalment la reflexió sobre la llengua, de revisar i reformular les seves produccions, i d'aprendre a transferir el que han après en altres situacions. Amb aquesta activitat cognitiva i metacognitiva els professors, com a mediadors i assessors, o un grup d'alumnes mitjançant el treball cooperatiu, poden donar a cada alumne el protagonisme i la responsabilitat del seu aprenentatge, ajudar-lo a valorar el propi treball i a decidir com millorar-lo.

Atès, a més, que l'objectiu de l'ensenyament de la llengua és aconseguir que els alumnes esdevinguin persones plurilingües, cal canviar l'avaluació –que podia tenir sentit en un marc monolingüe; cal partir de la idea que hi ha diferents graus de domini d'una llengua– i que cal tenir altres capacitats, com el canvi de llengües, desconegudes en una persona monolingüe. En aquesta avaluació és molt important que els alumnes siguin conscients de la seva situació plurilingüe i del fet que aquesta pot canviar.

Finalment, tot el procés d'avaluació, i encara més si es pensa en les passes finals del procés de l'ensenyament obligatori i la certificació, és una tasca col·laborativa i una responsabilitat de tot l'equip de professors. La gestió d'aquests procediments, decisions i implementacions, l'ha d'abordar conjuntament tot l'equip docent, el qual ha de decidir les mesures que cal organitzar, també en conjunt, per facilitar la millora de l'aprenentatge dels alumnes.

El paper dels docents

És feina dels professors orientar les activitats d'aula i proposar actuacions d'abast més ampli en una organització flexible i dinàmica. Han de donar a conèixer al grup els objectius i els elements que han de permetre l'avaluació i han d'ajudar els alumnes a autoavaluar-se i a reflexionar sobre el propi aprenentatge. Perquè l'equip sigui possible, els docents han de reflexionar sobre quina importància tenen les tècniques de gestió d'aula i d'ensenyament, sobre la capacitat de proposar activitats no sempre previstes i sobre quin és el rendiment després d'analitzar els resultats dels aprenentatges dels alumnes.

Convé reconèixer l'estil d'ensenyament, valorar-ne la capacitat pròpia per dur a terme de manera adequada una avaluació formativa i continuada, i per transmetre informació, actituds positives envers l'aprenentatge, i valors per a la convivència. Els professors, a més, han de reflexionar sobre com aprofitar millor la capacitat que tenen per transmetre l'admiració per l'estètica dels textos literaris i com la poden usar a l'aula per individualitzar l'ensenyament a fi d'atendre millor la diversitat.

És també funció del docent oferir eines que permetin als alumnes seleccionar i gestionar les fonts d'informació que les tecnologies de la informació i la comunicació posen al seu abast ara i també les que es puguin donar en el futur.

Les programacions didàctiques han de preveure la revisió del procés d'ensenyament-aprenentatge i també de l'avaluació i s'han de redactar d'acord amb les línies pedagògiques que prèviament s'hagin acordat. Així, a fi de garantir la coordinació didàctica i organitzativa, les modificacions que facin els professors i que figurin en la programació d'aula s'han de comunicar al departament per valorar-les i per decidir sobre la incorporació d'aquestes a la programació. S'ha de tenir en compte, en qualsevol cas, que les decisions metodològiques i organitzatives han de ser coherents amb els objectius que es volen assolir.

Participació de les famílies

A més dels alumnes i dels professors, el tercer pilar de l'educació recau en les famílies. Per garantir una evolució positiva del procés educatiu, els pares i els tutors legals han de mantenir contacte amb els professors corresponents, a més de participar i donar suport a l'aprenentatge dels fills o tutelats. Alhora, han de conèixer les decisions relatives a l'avaluació i la promoció del curs segons el centre. També és necessària la col·laboració en les mesures de suport o reforç que adoptin els centres per facilitar el progrés educatiu.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Abans d'apuntar la contribució de la matèria a les competències clau, s'ha de

fer una menció a la seva imbricació i a la dificultat que implica la seva categorització. Una competència es relaciona amb l'altra de forma orgànica i moltes vegades resulta difícil decidir on comença una i acaba l'altra.

La competència amb una correlació més directa amb les matèries lingüístiques és, òbviament, la competència en comunicació lingüística, la qual es refereix a l'ús del llenguatge com a instrument de comunicació oral i escrita. En conseqüència, és important que els alumnes treballin, per una banda, la competència oral d'expressió i comprensió d'idees i d'opinions i, per una altra, la competència escrita entesa com a producció.

Així, la competència en comunicació lingüística suposa parlar i escoltar, llegir i escriure, comprendre i opinar. A partir d'aquests sis procediments, els continguts han d'anar adreçats a l'adquisició d'aquelles habilitats que configuren aquesta competència: comprensió de textos orals i escrits i elaboració d'escrits —adequats al context— amb correcció gramatical, ortogràfica i precisió lèxica.

La competència en comunicació lingüística s'estructura en cinc dimensions. La primera, la comprensió oral, està lligada, sobretot, a dos àmbits d'ús de la llengua: el de les relacions interpersonals i el dels mitjans de comunicació. La segona, la comprensió escrita, concentra destreses bàsiques per al tractament i la selecció de la informació, cabdals en la societat del coneixement. La tercera i la quarta, l'expressió oral i l'expressió escrita, demanen l'ús de les habilitats inherents a la producció de discursos orals i escrits diversos, cohesionats, coherents i adequats a les diferents situacions comunicatives. La darrera dimensió, la interacció oral, està lligada al respecte de les normes reguladores dels intercanvis comunicatius.

Aquesta competència, que no és exclusiva de les matèries lingüístiques, s'ha de preveure a totes les matèries. En altres paraules, ensenyar llengua és feina de tots els professors, que han de fer seu el principi d'aconseguir que l'alumne assolixi el nivell d'expressió i comprensió que és l'objectiu darrer de cada etapa educativa. Perquè aquest objectiu es compleixi és essencial deixar clar que la correcció ortogràfica, per exemple, es pot treballar i avaluar a qualsevol producció escrita.

La competència digital recull el conjunt de coneixements, capacitats, destreses i habilitats, a més de valors i actituds, per a la utilització estratègica de la informació i la comunicació en contextos i amb eines propis de les tecnologies digitals. Esdevenen un nou camp per a la comunicació imprescindible en les societats avançades.

Així, saber llegir i escriure (competència lingüística), no es pot deslligar de saber cercar, seleccionar i interpretar les informacions que arriben per suports digitals. Però també la competència digital suposa la utilització d'aplicacions informàtiques per part dels professors i dels alumnes.

Ben entesa, la competència digital afavoreix la cooperació i també l'autoaprenentatge, motiu central de la competència d'aprendre a aprendre, que s'entén com la consciència de les pròpies capacitats i la gestió d'aquestes per al desenvolupament d'aprenentatges de forma autònoma. Suposa partir dels coneixements previs i, amb la utilització dels recursos i mitjans a l'abast de l'individu, desenvolupar nous aprenentatges i coneixements lingüístics que li permetin donar resposta a les necessitats que se li presentin.

Es pot afirmar que és l'objectiu darrer de totes les competències, ja que es tracta d'aconseguir que l'alumne sigui capaç d'ampliar i aplicar els seus coneixements no tan sols en el món acadèmic, sinó també en la resolució de situacions comunicatives de la vida quotidiana. És, per tant, un procés de formació contínua que dóna respostes a societats en canvi permanent.

El professor de llengua ha de dissenyar activitats encaminades a aconseguir l'ús adequat i eficaç de les fonts d'informació. S'han d'orientar els alumnes a la recerca selectiva d'informació, tant a partir dels mitjans tradicionals com de les noves tecnologies que ajuden a l'aprenentatge autònom i a l'enfocament reflexiu i estratègic de la llengua. Aquesta reflexió afavoreix l'adquisició d'uns mecanismes que es poden traslladar a l'aprenentatge d'idiomes. És a dir, l'alumne ha d'entendre que els continguts gramaticals de què disposa en llengua castellana o catalana són el punt de partida que li han de permetre ser competent en anglès o alemany, per exemple.

Aprendre llengua contribueix directament al desenvolupament de les competències socials i cíviques, que es poden definir com el conjunt d'habilitats i destreses per a les relacions, la convivència, el respecte i la capacitat d'entendre's en les societats democràtiques, en el sentit que aprendre llengua és aprendre a comunicar-se amb els altres, a negociar, a aproximar-se a altres realitats.

L'aprenentatge de llengües està vinculat, així, amb aquesta competència. L'ús de la llengua i les seves varietats ajuda l'alumne a prendre consciència del seu lloc com a individu integrat dins una societat regida per uns valors ètics i culturals que s'expressen mitjançant la paraula. Si l'expressió és el mitjà que serveix per perpetuar usos discriminatoris i estereotips, aquesta competència està plenament adquirida en el moment en què els alumnes reflexionen sobre aquests comportaments amb la finalitat d'eradicar-los. Entendre les dimensions multiculturals de la nostra societat dins un món globalitzat també implica el reconeixement de les que ens són pròpies i de l'aportació de la nostra cultura a l'entorn.

També les competències socials i cíviques suposen comprendre els codis de conducta i els usos generalment acceptats a diferents societats i entorns, per exemple al món laboral. En aquest punt, allò social convergeix amb la competència que té a veure amb el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor, que es pot definir, de forma sintètica, com l'habilitat de transformar les idees en actes i que està relacionada amb qüestions com ara la creativitat, la innovació, l'assumpció de riscos, l'habilitat per planificar i gestionar projectes amb la finalitat d'aconseguir objectius, l'aprofitament de les oportunitats i la conscienciació sobre els valors ètics.

La comunicació eficaç, tant oral com escrita, que s'ha d'afavorir des de les matèries lingüístiques i no lingüístiques, és la base de propostes didàctiques (per exemple, projectes) on els alumnes utilitzen les habilitats lingüístiques adquirides per crear, explicar, convèncer, resoldre entrebancs, analitzar críticament, avaluar i autoavaluar propostes pròpies i alienes, que es poden treballar tant de forma individual com cooperativa. Els alumnes, així, adquireixen les eines que els han de permetre ser agents de canvi en benefici de la societat.

Finalment, la competència que es refereix a la consciència i les expressions culturals ha de permetre que els alumnes apreciïn, comprenguin i valorin de manera crítica les manifestacions culturals i artístiques, a la vegada que s'hi familiaritzen mitjançant el coneixement i el gaudi del patrimoni cultural. Suposa el domini de les destreses necessàries per a l'expressió d'idees, experiències o sentiments de forma creativa.

Amb la lectura de textos i obres completes d'intenció literària es desenvolupa la capacitat d'entendre la producció artística, de saber-la analitzar per extraure'n temes i tòpics de validesa universal i, en darrer terme, de crear-ne de pròpies a partir de les vivències i sentiments dels alumnes. D'altra banda, convé relacionar la literatura amb altres disciplines artístiques i amb el context sociocultural dels textos i dels autors.

En definitiva, la matèria contribueix de forma essencial a l'adquisició de pràcticament totes les competències clau. Òbviament, no totes tindran la mateixa presència als estàndards d'aprenentatge, però, fins i tot, una competència com la matemàtica es pot abordar a les classes de llengua. Si bé és cert que aquesta darrera no es tracta de forma explícita a la matèria, sí que té un paper rellevant, per exemple, a l'hora d'ajudar a entendre la complexitat de les combinacions sintàctiques, ja que és necessari un raonament lògic al voltant del qual s'estructuren les matèries científiques.

En les societats modernes, l'aprenentatge de llengües només té sentit si la seva finalitat és fer ciutadans competents lingüísticament que puguin resoldre situacions i problemes de la vida quotidiana. I això no s'aconsegueix amb un enfocament teòric centrat únicament en els continguts. En aquest sentit, les competències clau han de ser el centre de la pràctica docent.

Objectius específics

La matèria de llengua castellana i literatura de l'educació secundària obligatòria té els objectius següents:

1. Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món

dels altres i d'un mateix, per participar en la societat plural i diversa del segle XXI, per a l'entesa i la mediació entre persones de procedències, llengües i cultures diverses, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.

2. Aconseguir la competència comunicativa oral i escrita en llengua castellana per comunicar-se amb els altres, per aprendre (en la cerca i l'elaboració d'informació i en la transformació dels coneixements), per expressar les opinions i concepcions personals, apropiat-se i transmetre les riqueses culturals i satisfer les necessitats individuals i socials.

3. Aconseguir la competència en llengua castellana com a vehicle de comunicació parlada o escrita, per a la construcció dels coneixements, per al desenvolupament personal i l'expressió i per a la participació en les creacions culturals.

4. Emprar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i la comunicació per obtenir, interpretar, elaborar i presentar en diferents formats informacions, opinions i sentiments diversos i per participar en la vida social.

5. Interaccionar, expressar-se i comprendre oralment o per escrit, de manera coherent i adequada als contextos acadèmic, social i cultural, i adoptar una actitud respectuosa i de cooperació.

6. Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat acadèmica, social i cultural, valorar la lectura com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.

7. Comprendre, interpretar i valorar textos orals i escrits de diferents àmbits, tot tenint en compte les finalitats i les situacions en què es produeixen i els elements verbals i no verbals que intervenen en la seva recepció.

8. Comprendre i crear textos literaris emprant els coneixements bàsics sobre les convencions dels gèneres, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics, i valorar així el coneixement del patrimoni literari com una manera de simbolitzar l'experiència individual i col·lectiva.

9. Aplicar de manera reflexiva els coneixements sobre el funcionament de la llengua i les normes d'ús lingüístic per comprendre i produir missatges orals i escrits amb adequació, coherència, cohesió i correcció.

10. Conèixer la realitat plurilingüe de les Illes Balears, d'Espanya i del món actual, i valorar les varietats de la llengua i la diversitat lingüística del món

com una riquesa cultural i personal.

11. Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües i participar activament en el control i avaluació del propi aprenentatge i el dels altres.

12. Cercar, consultar, citar i aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos, tant de fragments com d'obres completes i d'altres fonts d'informació per adoptar una visió personal i crítica.

13. Usar tant les fonts impreses com les digitals per obtenir, seleccionar i transmetre informació i per produir treballs acadèmics amb rigor, claredat i coherència.

14. Reflexionar, reconèixer i analitzar els diferents nivells de la llengua (fonològic, ortogràfic, morfològic, sintàctic, lexicosemàntic i textual) i els elements que hi pertanyen per a la producció, recepció i autocorrecció de textos.

15. Identificar la intenció comunicativa dels missatges orals i escrits, i assenyalar els mecanismes de relació i estructura dins el text i entre el text i el seu context a fi de desenvolupar lectures crítiques dels missatges que hi apareixen.

16. Valorar la importància d'emprar el registre lingüístic adequat a cada situació comunicativa.

17. Promoure la capacitat de reflexió sobre la unitat del fet artístic i les relacions que s'estableixen entre la literatura i la resta de disciplines artístiques (cinema, pintura, música...).

18. Comprendre els textos representatius de la literatura en llengua castellana des de l'edat mitjana fins a l'actualitat, reconèixer i valorar la seva intencionalitat, la relació amb el context sociocultural i les convencions dels gèneres com a part del patrimoni comú.

19. Aplicar tècniques i estratègies (resum, esquema, mapa conceptual, esborrany...) per afavorir l'aprenentatge i optimitzar l'estudi.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

Primer cicle

BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR

Continguts

Escoltar

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació, reflexió, comprensió i valoració del sentit global dels debats, col·loquis i converses espontànies, de la intenció comunicativa de cada interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que els regulen.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció i avaluació de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic: planificació del discurs, pràctiques orals formals i informals i avaluació progressiva.

Participació en debats, col·loquis i converses espontànies mitjançant l'observació i el respecte de les normes bàsiques d'interacció, intervenció i cortesia que regulen aquestes pràctiques orals.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal acadèmic/escolar i social.

1.1. *Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, escolar/acadèmic i social, i identifica l'estructura, la informació rellevant i la intenció comunicativa del parlant.*

1.2. *Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text, i analitza fonts de procedència no verbal.*

1.3. *Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.*

1.4. *Segueix i interpreta instruccions orals i respecta la jerarquia donada.*

1.5. *Comprèn el sentit global de textos publicitaris, informatius i d'opinió procedents dels mitjans de comunicació, distingeix la informació de la persuasió en la publicitat i la informació de l'opinió en notícies, reportatges, etc., i identifica les estratègies d'emfatització i d'expansió.*

1.6. *Resumeix textos, de forma oral, reconeix les idees principals i les integra, de forma clara, en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.*

2. Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.

2.1. Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant, així com l'estructura i les estratègies de cohesió textual oral.

2.2. Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.

2.3. Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.

2.4. Interpreta i valora aspectes concrets del contingut i l'estructura de textos narratius, descriptius, expositius, argumentatius i instructius, emet judicis raonats i els relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.

2.5. Empra progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciats desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).

2.6. Resumeix textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius, de forma clara, reconeix les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

3. Comprendre el sentit global de textos orals.

3.1. Escolta, observa i explica el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.

3.2. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat tenint en compte el to emprat, el llenguatge que s'usa, el contingut i el grau de respecte vers les opinions dels altres.

3.3. Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.

4. Valorar la importància de la conversa en la vida social a través de la pràctica d'actes de parla: contar, descriure, opinar, dialogar..., en situacions comunicatives pròpies de l'activitat escolar.

4.1. Intervé i valora la seva participació en actes comunicatius orals.

5. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament la claredat expositiva, l'adequació, la coherència i la cohesió del contingut de les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gests, moviments, mirada...).

5.1. Coneix el procés de producció de discursos orals i valora la claredat expositiva, l'adequació, i la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.

5.2. Reconeix la importància dels aspectes prosòdics del llenguatge no verbal i de la gestió de temps i d'ajuts audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

5.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i l'autoavaluació, i proposa solucions per millorar-les.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals i informals, de forma individual o en grup.

6.1. Realitza presentacions orals.

6.2. Organitza el contingut i elabora guions previs a la intervenció oral formal, reconeix la idea central i el moment en què s'ha de presentar al seu auditori, així com les idees secundàries i exemples que donen suport al seu desenvolupament.

6.3. Realitza intervencions no planificades, dins l'aula, analitza i compara les similituds i les diferències entre discursos formals i discursos espontanis.

6.4. Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les seves pràctiques orals.

6.5. Pronuncia amb correcció i claredat, i modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.

6.6. Avalua, per mitjà de guies, les produccions pròpies i alienes i millora progressivament les seves pràctiques discursives.

7. Participar i valorar la intervenció en debats, col·loquis i converses espontànies.

7.1. Participa activament en debats i col·loquis escolars, respecta les regles d'interacció, intervenció i cortesia que els regulen, en manifesta les opinions i respecta les opinions dels altres.

7.2. Se cenyeix al tema, no divaga i atén les instruccions del moderador en debats i col·loquis.

7.3. Avalua les intervencions pròpies i alienes.

7.4. Respecta les normes de cortesia que han de regular les converses orals, s'ajusta al torn de paraula, respecta l'espai, gesticula de forma adequada, escolta activament els altres i usa fórmules de salutació i comiat.

8. Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació, potenciar el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.

8.1. Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE

Continguts

Llegir

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies necessàries per a la comprensió de textos escrits.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits d'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Lectura, comprensió i interpretació de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats. Actitud progressivament crítica i reflexiva davant la lectura, n'organitza raonadament les idees, les exposa i respecta les dels altres.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i les estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió del text. L'escriptura com a procés.

Esctura de textos relacionats amb l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

Esctura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i escriptura de textos dialogats.

Interès creixent per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge i com a forma de comunicar sentiments, experiències, coneixements i emocions.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.

1.1. *Posa en pràctica diferents estratègies de lectura en funció de l'objectiu i el tipus de text.*

1.2. *Comprèn el significat de les paraules pròpies de nivell formal de la llengua i les incorpora al seu repertori lèxic.*

1.3. *Relaciona la informació explícita i implícita d'un text i la posa en relació amb el context.*

1.4. *Dedueix la idea principal d'un text i reconeix les idees secundàries i comprèn les relacions que s'hi estableixen.*

1.5. *Fa inferències i hipòtesi sobre el sentit d'una frase o d'un text que contengui diferents matisos semàntics i que afavoreixin la construcció del significat global i l'avaluació crítica.*

1.6. *Avalua el seu propi procés de comprensió lectora fent ús de fitxes senzilles d'autoavaluació.*

2. *Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos.*

2.1. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos escrits característics de l'àmbit personal i familiar, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social (mitjans de comunicació), identificant la tipologia textual seleccionada, l'organització del contingut, les marques lingüístiques i el format emprat.*

2.2. *Reconeix i expressa el tema i la intenció comunicativa de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats, i identifica la tipologia textual seleccionada, les marques lingüístiques i l'organització del contingut.*

2.3. *Localitza informacions explícites i implícites en un text, les relaciona entre si, les seqüència i dedueix informacions o valoracions implícites.*

2.4. *Reté informació i reconeix la idea principal i les idees secundàries i comprèn les relacions entre aquestes.*

2.5. *Entén instruccions escrites de certa complexitat que li permeten desenvolupar-se en situacions de la vida quotidiana i en els processos d'aprenentatge.*

2.6. *Interpreta, explica i dedueix la informació donada en diagrames, gràfics, fotografies, mapes conceptuals, esquemes...*

3. *Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries mitjançant una lectura reflexiva que permeti identificar actituds d'acord o desacord respectant a tota hora les opinions dels altres.*

3.1. *Identifica i expressa les actituds d'acord i desacord sobre aspectes parcials, o globals, d'un text.*

3.2. *Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.*

3.3. *Respecta les opinions dels altres.*

4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital i els integra en un procés d'aprenentatge continu.

4.1. *Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació incorporant els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.*

4.2. *Reconeix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital.*

4.3. *Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.*

5. *Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.*

5.1. *Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals etc., i redacta esborranys d'escriptura.*

5.2. *Escriu textos usant el registre adequat, n'organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.*

5.3. *Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees i estructura) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació) i avalua la seva pròpia producció escrita o la dels companys.*

5.4. *Reescriu textos propis i aliens, aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita, i s'ajusta a les normes ortogràfiques i gramaticals que permeten una comunicació fluida.*

6. *Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.*

6.1. *Escriu textos propis de l'àmbit personal i familiar, escolar/acadèmic i social imitant textos model.*

6.2. *Escriu textos narratius, descriptius i instructius, expositius, argumentatius i dialogats i imita textos model.*

6.3. *Escriu textos argumentatius amb diferent organització seqüencial, i incorpora diferents tipus d'argument i imita textos model.*

6.4. *Usa diferents i variats organitzadors textuais en les exposicions i les argumentacions.*

6.5. *Resumeix textos i generalitza termes que tenen trets en comú, globalitza la informació i la integra en oracions que es relacionin lògicament i semànticament, i evita parafrasejar el text resumit.*

6.6. *Realitza esquemes i mapes i explica per escrit el significat dels elements visuals que poden aparèixer en els textos.*

7. Valorar la importància de l'escriptura com a eina d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.

7.1. *Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el seu pensament.*

7.2. *Empra en els escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.*

7.3. *Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant l'escriptura.*

7.4. *Coneix i usa eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.*

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Continguts

La paraula

Reconeixement, ús i explicació de les categories gramaticals: substantiu, adjectiu, determinant, pronom, verb, adverbi, preposició, conjunció i interjecció.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de la paraula. Procediments per formar paraules.

Comprensió i interpretació dels components del significat de les paraules: denotació i connotació. Coneixement reflexiu de les relacions semàntiques que s'estableixen entre les paraules.

Observació, reflexió i explicació dels canvis que afecten el significat de les paraules: causes i mecanismes. Metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals reconeixent el seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi per aconseguir una comunicació eficaç.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital sobre l'ús de la llengua.

Les relacions gramaticals

Reconeixement, identificació i explicació de l'ús dels diferents grups de paraules: grup nominal, adjectival, preposicional, verbal i adverbial i de les relacions que s'estableixen entre els elements que els conformen en el marc de l'oració simple.

Reconeixement, ús i explicació dels elements constitutius de l'oració simple: subjecte i predicat. Oracions impersonals, actives i oracions passives.

El discurs

Reconeixement, ús i explicació dels connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.

Reconeixement, ús i explicació dels diferents recursos de modalització en funció de la persona que parla o escriu. L'expressió de l'objectivitat i la subjectivitat a través de les modalitats oracionals i les referències internes a l'emissor i al receptor en els textos.

Explicació progressiva de la coherència del discurs tenint en compte les relacions gramaticals i lèxiques que s'estableixen en l'interior del text i la seva relació amb el context.

Les varietats de la llengua

Coneixement dels orígens històrics de la realitat plurilingüe d'Espanya i valoració com a font d'enriquiment personal i com a mostra de la riquesa del nostre patrimoni històric i cultural.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar els coneixements sobre la llengua i les normes d'ús que la regeixen per resoldre problemes de comprensió de textos orals i escrits i per a la composició i revisió progressivament autònoma dels textos propis i aliens, mitjançant la utilització de la terminologia gramatical necessària per a l'explicació dels diversos usos de la llengua.

1.1. *Reconeix i explica l'ús de les categories gramaticals en els textos i empra aquest coneixement per corregir errors de concordança en textos propis i aliens.*

1.2. *Reconeix i corregeix errors ortogràfics i gramaticals en textos propis i aliens i aplica els coneixements adquirits per millorar la producció de textos verbals en les seves produccions orals i escrites.*

1.3. *Coneix i empra adequadament les formes verbals en les produccions orals i escrites que elabora.*

2. Reconèixer i analitzar l'estructura de les paraules pertanyents a les diferents categories gramaticals, i distingir les flexives de les no flexives.

2.1. *Reconeix i explica els elements constitutius de la paraula: arrel i afixos, aplica aquest coneixement a la millora de la comprensió de textos escrits i a l'enriquiment del seu vocabulari actiu.*

2.2. Explica els diferents procediments de formació de paraules, distingeix les compostes, les derivades, les sigles i els acrònims.

3. Comprendre el significat de les paraules en tota la seva extensió per reconèixer i diferenciar els usos objectius dels usos subjectius.

3.1. Diferencia els components denotatius i connotatius en el significat de les paraules dins una frase o un text oral o escrit.

4. Comprendre i valorar les relacions d'igualtat i de contrarietat que s'estableixen entre les paraules i l'ús que se'n fa en el discurs oral i escrit.

4.1. Reconeix i usa sinònims i antònims d'una paraula i n'explica l'ús concret en una frase o en un text oral o escrit.

5. Reconèixer els diferents canvis de significat que afecten la paraula en el text: metàfora, metonímia, paraules tabú i eufemismes.

5.1. Reconeix i explica l'ús metafòric i metonímic de les paraules en una frase o en un text oral o escrit.

5.2. Reconeix i explica els fenòmens contextuais que afecten el significat global de les paraules: tabú i eufemisme.

6. Utilitzar de forma efectiva els diccionaris i altres fonts de consulta, tant en paper com en format digital, per resoldre dubtes en relació amb l'ús de la llengua i per enriquir el propi vocabulari.

6.1. Empra fonts variades de consulta en formats diversos per resoldre els dubtes sobre l'ús de la llengua i per ampliar el vocabulari.

7. Observar, reconèixer i explicar els usos dels grups nominals, adjectivals, verbals, preposicionals i adverbials dins el marc de l'oració simple.

7.1. Identifica els diferents grups de paraules en frases i textos, diferencia la paraula nuclear de la resta de paraules que el formen i n'explica el funcionament en el marc de l'oració simple.

7.2. Reconeix i explica en els textos el funcionament sintàctic del verb a partir del significat i distingeix els grups de paraules que poden funcionar com a complements verbals argumentals i adjunts.

8. Reconèixer, usar i explicar els elements constitutius de l'oració simple.

8.1. Reconeix i explica en els textos els elements constitutius de l'oració simple, diferencia subjecte i predicat i interpreta la presència o absència del subjecte com una marca de l'actitud, objectiva o subjectiva, de l'emissor.

8.2. Transforma oracions actives en passives i viceversa i explica els diferents papers semàntics del subjecte: agent, pacient, causa.

8.3. *Amplia oracions en un text usant diferents grups de paraules, utilitza els nexes adequats i crea oracions noves amb sentit complet.*

9. *Identificar els connectors textuais presents en els textos i reconèixer la funció que realitzen en l'organització del contingut del discurs.*

9.1. *Reconeix, usa i explica els connectors textuais (d'addició, contrast i explicació) i els principals mecanismes de referència interna, gramaticals (substitucions pronominals) i lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims), i valora la seva funció en l'organització del contingut del text.*

10. *Identificar la intenció comunicativa de la persona que parla o escriu.*

10.1. *Reconeix l'expressió de l'objectivitat o subjectivitat i identifica les modalitats assertives, interrogatives, exclamatives, desideratives, dubitatives i imperatives en relació amb la intenció comunicativa de l'emissor.*

10.2. *Identifica i usa en textos orals o escrits les formes lingüístiques que fan referència a l'emissor i al receptor, o audiència: la persona gramatical, l'ús de pronoms, el subjecte agent o pacient, les oracions impersonals, etc.*

10.3. *Explica la diferència significativa que implica l'ús dels temps i maneres verbals.*

11. *Interpretar de forma adequada els discursos orals i escrits tenint en compte els elements lingüístics, les relacions gramaticals i lèxiques, l'estructura i la disposició dels continguts en funció de la intenció comunicativa.*

11.1. *Reconeix la coherència d'un discurs atenent la intenció comunicativa de l'emissor, i identifica l'estructura i la disposició de continguts.*

11.2. *Identifica diferents estructures textuais: narració, descripció, explicació i diàleg, n'explica els mecanismes lingüístics que les diferencien i aplica els coneixements adquirits a la producció i millora de textos propis i aliens.*

12. *Conèixer la realitat plurilingüe d'Espanya, la distribució geogràfica de les diferents llengües i dialectes del territori, els seus orígens històrics i alguns dels seus trets diferencials.*

12.1. *Localitza en un mapa les diferents llengües d'Espanya i n'explica alguna de les característiques diferencials a través de diversos textos, reconeix els orígens històrics del territori i descriu alguns dels trets diferencials.*

12.2. *Reconeix les varietats geogràfiques del castellà dins i fora d'Espanya.*

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Continguts

Pla lector

Lectura lliure d'obres de la literatura espanyola i universal i de la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels propis gusts i interessos literaris i de l'autonomia lectora.

Introducció a la literatura mitjançant els textos.

Aproximació als gèneres literaris i a les obres més representatives de la literatura espanyola des de l'edat mitjana al Segle d'Or a través de la lectura i l'explicació de fragments significatius i, si és el cas, textos complets.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos, segons les convencions formals del gènere i amb intenció lúdica i creativa.

Consulta i ús de fonts i recursos variats d'informació per dur a terme treballs.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Llegir obres de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil, properes als gusts i aficions de l'alumne, i mostrar interès per la lectura.

1.1. *Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gusts, aficions i interessos.*

1.2. *Valora alguna de les obres de lectura lliure, resumeix el contingut, explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.*

1.3. *Desenvolupa progressivament el propi criteri estètic i persegueix com a única finalitat el plaer per la lectura.*

2. Afavorir la lectura i la comprensió d'obres literàries de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil, properes als propis gusts i aficions, i contribuir a la formació de la personalitat literària.

2.1. *Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió a través de l'observació, l'anàlisi i l'explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).*

2.2. *Reconeix i comenta la pervivència o l'evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg de diversos períodes historioliteraris fins a l'actualitat.*

2.3. *Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responguin a un mateix tòpic, a través de l'observació, l'anàlisi i l'explicació*

dels diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.

3. Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts: música, pintura, cinema, etc., com a expressió del sentiment humà, analitza i interrelaciona obres, (literàries, musicals, arquitectòniques...), personatges, temes, etc., de totes les èpoques.

3.1. *Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.*

3.2. *Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, i investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.*

3.3. *Llegeix en veu alta, i modula, adequa la veu, s'ajuda d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.*

3.4. *Dramatitza fragments literaris breus, desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions, i respecta les produccions dels altres.*

4. Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els seus vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.

4.1. *Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris, en versió original o adaptats, i representatius de la literatura de l'edat mitjana al Segle d'Or, identifica el tema, resumeix el contingut i interpreta el llenguatge literari.*

5. Comprendre textos literaris representatius de la literatura de l'edat mitjana al Segle d'Or, reconèixer la intenció de l'autor, relacionar el contingut i la forma amb els contextos socioculturals i literaris de l'època, identificar el tema, reconèixer l'evolució d'alguns tòpics i formes literàries i expressar aquesta relació amb judicis personals raonats.

5.1. *Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes, i n'emet judicis personals raonats.*

6. Redactar textos personals d'intenció literària seguint les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.

6.1. *Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats seguint les convencions del gènere amb intenció lúdica i creativa.*

6.2. *Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els seus sentiments.*

7. Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades, per fer un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del currículum de literatura, adoptar un punt de vista crític i personal i emprar les tecnologies de la informació i la comunicació.

7.1. *Aporta en els treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries estudiades, i s'expressa amb rigor, claredat i coherència.*

7.2. *Utilitza recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme els treballs acadèmics.*

Quart curs

BLOC 1. COMUNICACIÓ ORAL: ESCOLTAR I PARLAR

Continguts

Escoltar

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb l'àmbit d'ús: àmbit personal, acadèmic, social i àmbit laboral.

Comprensió, interpretació i valoració de textos orals en relació amb la finalitat que persegueixen: textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Observació i comprensió del sentit global de debats, col·loquis, entrevistes i converses espontànies de la intenció comunicativa de cada interlocutor i aplicació de les normes bàsiques que regulen la comunicació.

Parlar

Coneixement i ús progressivament autònom de les estratègies necessàries per a la producció de textos orals.

Coneixement, ús i aplicació de les estratègies necessàries per parlar en públic i dels instruments d'autoavaluació en pràctiques orals formals o informals.

Coneixement, comparació, ús i valoració de les normes de cortesia de la comunicació oral que regulen les converses espontànies i altres pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació. El debat.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Comprendre, interpretar i valorar textos orals propis de l'àmbit personal, àmbit acadèmic/escolar i àmbit social.

- 1.1. *Comprèn el sentit global de textos orals propis de l'àmbit personal, acadèmic i laboral, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.*
- 1.2. *Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.*
- 1.3 *Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.*
- 1.4. *Distingeix les parts en les quals s'estructuren els missatges orals i la interrelació entre discurs i context.*
- 1.5. *Distingeix entre informació i opinió en missatges procedents dels mitjans de comunicació i entre informació i persuasió en missatges publicitaris orals, identifica les estratègies d'emfatització i expansió.*
- 1.6. *Segueix i interpreta instruccions orals.*
2. *Comprendre, interpretar i valorar textos orals de diferent tipus.*
 - 2.1. *Comprèn el sentit global de textos orals d'intenció narrativa, descriptiva, instructiva, expositiva i argumentativa, identifica l'estructura, la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa del parlant.*
 - 2.2. *Anticipa idees i infereix dades de l'emissor i del contingut del text i analitza fonts de procedència no verbal.*
 - 2.3. *Reté informació rellevant i extreu informacions concretes.*
 - 2.4. *Interpreta i valora aspectes concrets del contingut de textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius, emet judicis raonats i els relaciona amb conceptes personals per justificar un punt de vista particular.*
 - 2.5. *Empra progressivament els instruments adequats per localitzar el significat de paraules o enunciat desconeguts (demana ajuda, cerca en diccionaris, recorda el context en el qual apareix...).*
 - 2.6. *Resumeix textos narratius, descriptius, expositius i argumentatius de forma clara, reconeix les idees principals i integra la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.*
3. *Comprendre el sentit global i la intenció de textos orals.*
 - 3.1. *Escolta, observa i interpreta el sentit global de debats, col·loquis i converses espontànies, identifica la informació rellevant, determina el tema i reconeix la intenció comunicativa i l'actitud de cada participant, així com les diferències formals i de contingut que regulen els intercanvis comunicatius formals i els intercanvis comunicatius espontanis.*

3.2. Reconeix i explica les característiques del llenguatge conversacional (cooperació, espontaneïtat, economia i subjectivitat) en les converses espontànies.

3.3. Observa i analitza les intervencions particulars de cada participant en un debat, col·loqui o conversa espontània tenint en compte el to emprat, el llenguatge que utilitza, el contingut i el grau de respecte vers les opinions dels altres.

3.4 Identifica el propòsit, la tesi i els arguments dels participants, en debats, tertúlies i entrevistes procedents dels mitjans de comunicació audiovisual i valora de forma crítica aspectes concrets de la forma i el contingut d'aquests textos.

3.5. Reconeix i assumeix les regles d'interacció, intervenció i cortesia que regulen els debats i qualsevol intercanvi comunicatiu oral.

4. Reconèixer, interpretar i avaluar progressivament les produccions orals pròpies i alienes, així com els aspectes prosòdics i els elements no verbals (gests, moviments, mirada...)

4.1. Coneix el procés de producció de discursos orals i valora la claredat expositiva, l'adequació, la coherència del discurs, així com la cohesió dels continguts.

4.2. Reconeix la importància dels aspectes prosòdics (entonació, pauses, to, timbre, volum...) mirada, posicionament, llenguatge del cos, etc., gestió de temps i d'ajuts audiovisuals en qualsevol tipus de discurs.

4.3. Reconeix els errors de la producció oral pròpia i aliena a partir de la pràctica habitual de l'avaluació i l'autoavaluació, i proposa solucions per millorar-les.

5. Valorar la llengua oral com a instrument d'aprenentatge, com a mitjà per transmetre coneixements, idees i sentiments i com a eina per regular la conducta.

5.1. Usa i valora la llengua com un mitjà per adquirir, processar i transmetre nous coneixements; per expressar idees i sentiments i per regular la conducta.

6. Aprendre a parlar en públic, en situacions formals o informals, de forma individual o en grup.

6.1. Fa presentacions orals de forma individual o en grup, planifica el procés d'oralitat, organitza el contingut, consulta fonts d'informació diverses,

gestiona el temps, transmet la informació de forma coherent i aprofita vídeos, enregistraments o altres suports digitals.

6.2. Dur a terme intervencions no planificades, dins l'aula, i analitza i compara les similituds i diferències entre discursos formals i discursos espontanis.

6.3. Incorpora progressivament paraules pròpies del nivell formal de la llengua en les pràctiques orals.

6.4. Pronuncia amb correcció i claredat, modula i adapta el seu missatge a la finalitat de la pràctica oral.

6.5. Resumeix oralment exposicions, argumentacions, intervencions públiques... reconeix les idees principals i incorpora la informació en oracions que es relacionin lògicament i semànticament.

6.6. Aplica els coneixements gramaticals a l'avaluació i la millora de l'expressió oral, reconeix en exposicions orals pròpies o alienes les dificultats expressives: incoherències, repeticions, ambigüitats, impropietats lèxiques, pobresa i repetició de connectors, etc.

7. Conèixer, comparar, usar i valorar les normes de cortesia en les intervencions orals pròpies de l'activitat acadèmica, tant espontànies com planificades, i en les pràctiques discursives orals pròpies dels mitjans de comunicació.

7.1. Coneix, valora i aplica les normes que regeixen la cortesia en la comunicació oral.

7.2. Analitza críticament debats i tertúlies procedents dels mitjans de comunicació, hi reconeix la validesa dels arguments i en valora críticament la forma i el contingut.

7.3. Participa activament en els debats escolars, respecta les regles d'intervenció, interacció i cortesia que els regulen, i fa ús d'un llenguatge no discriminatori.

8. Reproduir situacions reals o imaginàries de comunicació i potencia el desenvolupament progressiu de les habilitats socials, l'expressió verbal i no verbal i la representació de realitats, sentiments i emocions.

8.1 Dramatitza i improvisa situacions reals o imaginàries de comunicació.

BLOC 2. COMUNICACIÓ ESCRITA: LLEGIR I ESCRIURE

Continguts

Llegir

Coneixement i ús progressiu de tècniques i estratègies de comprensió escrita.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos escrits en relació amb l'àmbit personal, àmbit acadèmic, social i àmbit laboral.

Lectura, comprensió, interpretació i valoració de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i dialogats.

Actitud progressivament crítica i reflexiva davant la lectura.

Ús progressivament autònom dels diccionaris, de les biblioteques i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a font d'obtenció d'informació.

Escriure

Coneixement i ús de les tècniques i estratègies per a la producció de textos escrits: planificació, obtenció de dades, organització de la informació, redacció i revisió.

Esriptura de textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.

Esriptura de textos narratius, descriptius, instructius, expositius, argumentatius i textos dialogats.

Interès per la composició escrita com a font d'informació i aprenentatge, com forma de comunicar les experiències i els coneixements propis, i com a instrument d'enriquiment personal i professional.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Aplicar diferents estratègies de lectura comprensiva i crítica de textos.

1.1. Comprèn textos de diversa índole, posa en pràctica diferents estratègies de lectura i autoavaluació de la pròpia comprensió en funció de l'objectiu i el tipus de text, actualitza coneixements previs, treballa els errors de comprensió i construeix el significat global del text.

1.2. Localitza, relaciona i seqüència les informacions explícites dels textos.

1.3. Infereix la informació rellevant dels textos, identifica la idea principal i les idees secundàries i s'hi estableixen relacions.

1.4. Construeix el significat global d'un text o de frases del text i en demostra una comprensió plena i detallada.

1.5. Fa connexions entre un text i el seu context, l'integra i l'avalua críticament, i realitza hipòtesi sobre el mateix text.

1.6. Comprèn el significat de paraules pròpies del nivell culte de la llengua, les incorpora al seu repertori lèxic i reconeix la importància d'enriquir el seu vocabulari per expressar-se amb exactitud i precisió.

2. Llegir, comprendre, interpretar i valorar textos orals.

2.1. *Reconeix i expressa el tema, les idees principals, l'estructura i la intenció comunicativa de textos escrits propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral, i de relacions amb organitzacions, i identifica la tipologia textual (narració, exposició...) seleccionada, l'organització del contingut i el format emprat.*

2.2. *Identifica els trets diferencials dels diversos gèneres periodístics informatius i d'opinió: notícies, reportatges, editorials, articles i columnes, cartes al director, comentaris i crítica.*

2.3. *Comprèn i explica els elements verbals i els elements no verbals i la intenció comunicativa d'un text publicitari procedent dels mitjans de comunicació.*

2.4. *Localitza informacions explícites en un text, les relaciona entre si i amb el context, i les seqüencia i dedueix informacions o valoracions implícites.*

2.5. *Interpreta el sentit de paraules, expressions, frases o petits fragments extrets d'un text en funció del seu sentit global.*

2.6. *Interpreta, explica i dedueix la informació donada en esquemes, mapes conceptuals, diagrames, gràfics, fotografies...*

3. Manifestar una actitud crítica davant la lectura de qualsevol tipus de textos o obres literàries a través d'una lectura reflexiva que permeti identificar actituds d'acord o desacord, respectant a tota hora les opinions dels altres.

3.1 *Identifica i expressa les actituds d'acord i desacord sobre aspectes parcials o globals d'un text.*

3.2 *Elabora la seva pròpia interpretació sobre el significat d'un text.*

3.3 *Respecta les opinions dels altres.*

4. Seleccionar els coneixements que s'obtinguin de les biblioteques o de qualsevol altra font d'informació impresa en paper o digital, i integrar-los en un procés d'aprenentatge continu.

4.1. *Empra, de forma autònoma, diverses fonts d'informació i integra els coneixements adquirits als seus discursos orals o escrits.*

4.2. *Coneix i empra habitualment diccionaris impresos o en versió digital, diccionaris de dubtes i irregularitats de la llengua, etc.*

4.3. *Coneix el funcionament de biblioteques (escolars, locals...), així com de biblioteques digitals i és capaç de sol·licitar llibres, vídeos... autònomament.*

5. Aplicar progressivament les estratègies necessàries per produir textos adequats, coherents i cohesionats.

5.1. *Aplica tècniques diverses per planificar els escrits: esquemes, arbres, mapes conceptuals, etc.*

5.2. *Redacta esborranys de textos.*

5.3. *Escriu textos en diferents suports amb el registre adequat, organitza les idees amb claredat, enllaça enunciats en seqüències lineals cohesionades i respecta les normes ortogràfiques i gramaticals.*

5.4. *Revisa el text en diverses fases per aclarir problemes amb el contingut (idees, estructura...) o la forma (puntuació, ortografia, gramàtica i presentació).*

5.5. *Avalua, amb l'ús de guies, la pròpia producció escrita, així com la producció escrita dels companys.*

5.6. *Reescriu textos propis i aliens i aplica les propostes de millora que es dedueixen de l'avaluació de la producció escrita.*

6. Escriure textos en relació amb l'àmbit d'ús.

6.1. *Redacta amb claredat i correcció textos propis de l'àmbit personal, acadèmic, social i laboral.*

6.2. *Redacta amb claredat i correcció textos narratius, descriptius, instructius, expositius i argumentatius i s'adequa als trets propis de la tipologia seleccionada.*

6.3. *Empra diferents i variats organitzadors textuais en els escrits.*

6.4. *Resumeix el contingut de tot tipus de textos, reconeix les idees principals amb coherència i cohesió i les expressa amb un estil propi, evitant reproduir literalment les paraules del text.*

6.5. *Fa esquemes i mapes conceptuals que estructurin el contingut dels textos treballats.*

6.6. *Explica per escrit el significat dels elements visuals que puguin aparèixer en els textos: gràfics, imatges, etc.*

7. Valorar la importància de la lectura i l'escriptura com a eines d'adquisició dels aprenentatges i com a estímul del desenvolupament personal.

7.1. *Produeix textos diversos i reconeix en l'escriptura l'instrument que és capaç d'organitzar el pensament.*

7.2. *Empra en els escrits paraules pròpies del nivell formal de la llengua incorporant-les al seu repertori lèxic i reconeixent la importància d'enriquir el*

seu vocabulari per expressar-se oralment i per escrit amb exactitud i precisió.

7.3. Valora i incorpora progressivament una actitud creativa davant la lectura i l'escriptura.

7.4. Coneix i utilitza eines de les tecnologies de la informació i la comunicació, participa, intercanvia opinions, comenta i valora escrits aliens o escriu i dona a conèixer els seus propis.

BLOC 3. CONEIXEMENT DE LA LLENGUA

Continguts

La paraula

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les diferents categories gramaticals, amb especial atenció a l'adjectiu, als diferents tipus de determinants i als pronoms.

Observació, reflexió i explicació dels valors expressius i de l'ús de les formes verbals en textos amb diferent intenció comunicativa.

Observació, reflexió i explicació de l'ús expressiu dels prefixos i sufixos, reconeix aquells que tenen origen grec i llatí, i explica el significat que aporten a l'arrel lèxica i la seva capacitat per a la formació i creació de noves paraules.

Observació, reflexió i explicació dels diferents nivells de significat de paraules i expressions en el discurs oral o escrit.

Utilització de diccionaris i altres fonts de consulta, en paper i format digital, sobre la normativa i l'ús no normatiu de les paraules i interpretació de les informacions lingüístiques que proporcionen els diccionaris de la llengua: gramaticals, semàntiques, registre i ús.

Les relacions gramaticals

Observació, reflexió i explicació dels límits sintàctics i semàntics de l'oració simple i la composta, de les paraules que relacionen els diferents grups que en formen part i dels seus elements constitutius.

Coneixement, ús i valoració de les normes ortogràfiques i gramaticals, reconeixement del seu valor social i la necessitat de cenyir-s'hi en l'escriptura per obtenir una comunicació eficient.

El discurs

Observació, reflexió i explicació i ús dels trets característics que permeten diferenciar i classificar els diferents gèneres textuais, amb especial atenció als discursos expositius i argumentatius.

Observació, reflexió i explicació de l'ús de connectors textuais i dels principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals (substitucions pronominals) com lèxics (el·lipsi i substitucions mitjançant sinònims i hiperònims).

Les varietats de la llengua

Coneixement dels diferents registres i factors que incideixen en l'ús de la llengua en diferents àmbits socials i valoració de la importància d'utilitzar el registre adequat segons les condicions de la situació comunicativa.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen determinades categories gramaticals en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen, amb especial atenció a adjectius, determinants i pronoms.

1.1. Explica els valors expressius que adquireixen alguns adjectius, determinants i pronoms en relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.

2. Reconèixer i explicar els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text del qual formen part.

2.1. Reconeix i explica els valors expressius que adquireixen les formes verbals en relació amb la intenció comunicativa del text del qual formen part.

3. Reconèixer i explicar el significat dels principals prefixos i sufixos i les seves possibilitats de combinació per crear noves paraules, i identifica aquells que procedeixen del llatí i grec.

3.1. Reconeix els diferents procediments per a la formació de paraules noves i explica el valor significatiu dels prefixos i sufixos.

3.2. Forma substantius, adjectius, verbs i adverbis a partir d'altres categories gramaticals fent ús de diferents procediments lingüístics.

3.3. Coneix el significat dels principals prefixos i sufixos d'origen grecollatí i els utilitza per deduir el significat de paraules desconegudes.

4. Identificar els diferents nivells de significat de paraules o expressions en funció de la intenció comunicativa del discurs oral o escrit del qual formen part.

4.1. Explica tots els valors expressius de les paraules que guarden relació amb la intenció comunicativa del text on apareixen.

4.2. Explica amb precisió el significat de paraules i usa l'accepció adequada en relació amb el context en el qual apareixen.

5. Usar correctament i eficaçment els diccionaris i altres fonts de consulta en paper o en format digital per resoldre dubtes sobre l'ús correcte de la llengua i per progressar en l'aprenentatge autònom.

5.1. Utilitza els diccionaris i altres fonts de consulta en paper i format digital, resol eficaçment els dubtes que li sorgeixen sobre l'ús correcte de la llengua i progressa en l'aprenentatge autònom.

6. Explicar i descriure els trets que determinen els límits oracionals per reconèixer l'estructura de les oracions compostes.

6.1. Transforma i amplia oracions simples en oracions compostes i usa connectors i altres procediments de substitució per evitar repeticions.

6.2. Reconeix la paraula nuclear que organitza sintàcticament i semànticament un enunciat, així com els elements que s'agrupen a l'entorn d'ella.

6.3. Reconeix l'equivalència semàntica i funcional entre l'adjectiu, el substantiu i alguns adverbis amb oracions de relatiu, substantives i adverbials respectivament, transforma i amplia adjectius, substantius i adverbis en oracions subordinades i les insereix com a constituents d'una altra oració.

6.4. Utilitza de forma autònoma textos de la vida quotidiana per a l'observació, la reflexió i l'explicació sintàctica.

7. Aplicar els coneixements sobre la llengua per resoldre problemes de comprensió i expressió de textos orals i escrits i per a la revisió progressivament autònoma dels textos propis i aliens.

7.1. Revisa els seus discursos orals i escrits, aplica correctament les normes ortogràfiques i gramaticals i reconeix el seu valor social per obtenir una comunicació eficient.

8. Identificar i explicar les estructures dels diferents gèneres textuais amb especial atenció a les estructures expositives i argumentatives per emprar-les a les seves produccions orals i escrites.

8.1. Identifica i explica les estructures dels diferents gèneres textuais, amb especial atenció a les expositives i argumentatives, i les utilitza a les pròpies produccions orals i escrites.

8.2. Coneix els elements de la situació comunicativa que determinen els diversos usos lingüístics: tema, propòsit, destinatari, gènere textual, etc.

8.3. *Describeix els trets lingüístics més destacats de textos expositius i argumentatius i els relaciona amb la intenció comunicativa i el context en el qual es produeixen.*

8.4. *Reconeix en un text, i emprant a les produccions pròpies, els diferents procediments lingüístics per a l'expressió de la subjectivitat.*

9. Reconèixer en textos de diversa índole i usar a les produccions pròpies orals i escrites els diferents connectors textuais i els principals mecanismes de referència interna, tant gramaticals com lèxics.

9.1. *Reconeix i utilitza la substitució lèxica com un procediment de cohesió textual.*

9.2. *Identifica, explica i emprant diferents tipus de connectors de causa, conseqüència, condició i hipòtesi, així com els mecanismes gramaticals i lèxics de referència interna que proporcionen cohesió a un text.*

10. Reconèixer i utilitzar els diferents registres lingüístics en funció dels àmbits socials, alhora que valora la importància d'emprar el registre adequat a cada moment.

10.1. *Reconeix els registres lingüístics en textos orals o escrits en funció de la intenció comunicativa i l'ús social que en fa.*

10.2. *Valora la importància d'utilitzar el registre adequat a cada situació comunicativa i l'aplica en els discursos orals i escrits que elabora.*

BLOC 4. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Continguts

Pla lector

Lectura lliure d'obres de la literatura espanyola, universal i la literatura juvenil com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement del món per aconseguir el desenvolupament dels propis gusts i interessos literaris i la seva autonomia lectora.

Introducció a la literatura a través dels textos.

Aproximació a les obres més representatives de la literatura espanyola dels segles XVIII, XIX i XX als nostres dies a través de la lectura i l'explicació de fragments significatius i, si és el cas, d'obres completes.

Creació

Redacció de textos d'intenció literària a partir de la lectura de textos del segle XX, a partir de les convencions formals del gènere seleccionat i amb intenció lúdica i creativa.

Consulta de fonts d'informació variades per dur a terme treballs i citació adequada d'aquestes fonts.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Afavorir la lectura i comprensió d'obres literàries de la literatura espanyola i universal de tots els temps i de la literatura juvenil.

1.1. Llegeix i comprèn amb un grau creixent d'interès i autonomia obres literàries properes als seus gusts i aficions.

1.2. Valora alguna de les obres de lectura lliure, resumeix el contingut, explica els aspectes que més li criden l'atenció i el que la lectura li aporta com a experiència personal.

1.3. Desenvolupa progressivament el propi criteri estètic amb l'única finalitat d'aconseguir el plaer per la lectura.

2. Promoure la reflexió sobre la connexió entre la literatura i la resta de les arts.

2.1. Desenvolupa progressivament la capacitat de reflexió a partir de l'observació, l'anàlisi i l'explicació de la relació existent entre diverses manifestacions artístiques de totes les èpoques (música, pintura, cinema...).

2.2. Reconeix i comenta la pervivència o evolució de personatges tipus, temes i formes al llarg dels diversos períodes historicoliteraris fins a l'actualitat.

2.3. Compara textos literaris i peces dels mitjans de comunicació que responen a un mateix tòpic, observa, analitza i explica els diferents punts de vista segons el mitjà, l'època o la cultura i valora i critica el que llegeix o veu.

3. Fomentar el gust i l'hàbit per la lectura en tots els seus vessants: com a font d'accés al coneixement i com a instrument de lleure i diversió que permet explorar mons diferents dels nostres, reals o imaginaris.

3.1. Parla en classe dels llibres i comparteix les seves impressions amb els companys.

3.2. Treballa en equip determinats aspectes de les lectures proposades, o seleccionades pels alumnes, i investiga i experimenta de forma progressivament autònoma.

3.3. Llegeix en veu alta, modula, adequa la veu, a partir d'elements de la comunicació no verbal i potencia l'expressivitat verbal.

3.4. Dramatitza fragments literaris breus i desenvolupa progressivament l'expressió corporal com a manifestació de sentiments i emocions i respecta les produccions dels altres.

4. Comprendre textos literaris representatius del segle XVIII als nostres dies, reconèixer la intenció de l'autor, el tema, els trets propis del gènere a què pertany i relacionar el contingut amb el context sociocultural i literari de l'època, o d'altres èpoques, i expressar la relació existent amb judicis personals raonats.

4.1. Llegeix i comprèn una selecció de textos literaris representatius de la literatura del segle XVIII als nostres dies, n'identifica el tema, en resumeix el contingut i n'interpreta el llenguatge literari.

4.2. Expressa la relació que existeix entre el contingut de l'obra, la intenció de l'autor i el context i la pervivència de temes i formes i emet judicis personals raonats.

5. Redactar textos personals d'intenció literària segons les convencions del gènere, amb intenció lúdica i creativa.

5.1. Redacta textos personals d'intenció literària a partir de models donats, a partir de les convencions del gènere i amb intenció lúdica i creativa.

5.2. Desenvolupa el gust per l'escriptura com a instrument de comunicació capaç d'analitzar i regular els propis sentiments.

6. Consultar i citar adequadament fonts d'informació variades per realitzar un treball acadèmic en suport paper o digital sobre un tema del currículum de literatura, adopta un punt de vista crític i personal i utilitza les tecnologies de la informació i la comunicació.

6.1. Consulta i cita adequadament diverses fonts d'informació per desenvolupar per escrit, amb rigor, claredat i coherència, un tema relacionat amb el currículum de literatura.

6.2. Aporta en els seus treballs escrits o orals conclusions i punts de vista personals i crítics sobre les obres literàries i s'expressa amb rigor, claredat i coherència.

6.3. Empra recursos variats de les tecnologies de la informació i la comunicació per dur a terme treballs acadèmics.